

Finans Norges innspill til Stortingets kommunal- og forvaltningskomité's behandling av statsbudsjettet for 2024

Finans Norge ber Stortingets kommunal- og forvaltningskomité om å prioritere følgende i sin behandling av statsbudsjettet for 2024:

- For å håndtere overvann må få finansieringsløsninger og klare ansvarsforhold på plass.
- Det er viktig med tydelig plan og politisk eierskap. Det er nødvendig med god samhandling på tvers av departementer, etater, kommuner og stat.
- Tempo på det forebyggende arbeidet i kommunene må økes
- Behov for økt kompetanse om forebygging mot natur- og klimaskader i kommunene
- Kommunene må ta i bruk Kunnskapsbanken i arealplanlegging og forebygging.
- Forebyggingen må være insentivbasert og det må forebygges der det lønner seg mest.
- Økt bevilgning til NVEs flom- og skredsikringsarbeid og bidra til et reelt taktskifte i satsingen på forebygging av klimarelaterte skader.

Forebygging må styrkes og prioriteres

Finans Norge har lenge uttrykt bekymring for det store etterslepet på flom- og skredsikring. NVE har anslått et flom- og skredsikringsbehov på 85 mrd. kroner for eksisterende bygg. Riksrevisjonen kritiserte myndighetene i 2022 for ikke å ha sikret seg tilstrekkelig oversikt og iverksatt nødvendige tiltak. Gjerdrumutvalget la til grunn i NOU 2022:3 at de samfunnsøkonomisk lønnsomme tiltakene ville utgjøre ca. halvparten av etterslepet. Utvalget foreslo derfor å øke de årlige bevilgningene til NVE til 1,5 milliarder kroner for å sikre eksisterende bebyggelse mot naturfare. I tillegg frykter lokalsamfunn tap av menneskeliv og enorme kostnader på grunn av økende flom- og skredfare. De samlede forsikringserstatningene etter ekstremværet «Hans» er anslagsvis på 1,8 milliarder kroner, i tillegg kommer skade på matproduksjon, infrastruktur, skog og bygg som skal dekkes av stat/kommune.

Finans Norges årlige klimarapport viser at forsikringselskapene de siste 10 årene har utbetalt erstatning for skader på bygning og innbo på over 30 milliarder kroner, som følge av naturhendelser eller vær. Størstedelen av dette er fra vannskader i tettbygde strøk. Sammenligner vi skader fra flom og skred med skader etter nedbør (som ikke er naturskade) er det sistnevnte som har gitt størst konsekvens.

Finans Norge ser frem til regjeringens varslede stortingsmelding for flom og skred i 2024, som vi håper vil resultere i et reelt taktskifte. Behovet for å forebygge mot flom og skred er svært godt dokumentert.

Lønnsomme klimatilpasningstiltak er kjennetegnet ved at samfunnets samlede nytte for å redusere klimarisikoen overstiger kostnadene av å gjennomføre det forebyggende tiltaket. Det

lønner seg å forebygge, i en rapport fra Menon Economics og NGI viser at man kan spare opptil 6 kroner per investerte krone i forebygging. Det er god samfunnsøkonomi å forebygge.

Kommuner må settes i stand til å forebygge

Finans Norge er positive til nye regler om håndtering av overvann i plan- og bygningsloven, men kommunenes ansvar for håndtering av overvann bør avklares. Videre må finansieringsløsninger på plass for å sørge for at kommunene er i stand til å håndtere overvannsproblematikken. I dag må kommunene finansiere planlegging, etablering, drift og vedlikehold av flomveier over det ordinære kommunebudsjettet. Det er krevende prioriteringer for kommunene, skal man forebygge skader de ikke vet om og eventuelt når vil inntreffe, fremfor barnehager, skoler og sykehjem.

NVE støtter i dag utvalgte tiltak mot skred- og flomhendelser. Når tiltaket blir delfinansiert av NVE, støtter NVE normalt inntil 80 prosent av sikringskostnadene, og kommunen tar resten av kostnaden. Det er ikke alle kommuner som har mulighet til å ta en så stor kostnad i dag, selv om investeringen lønner seg på sikt. Dermed ender samfunnsøkonomiske lønnsomme tiltak med å bli utsatt – eller ikke gjennomført i det hele tatt. Kommunene må settes i stand økonomisk, og kompetanse må styrkes for å ivareta kommunenes samfunnsansvar i forhold til forebygging. Det er derfor viktig med en helhetlig gjennomgang av dagens finansieringsmodeller for å sikre insentiver til å forebygge lønnsomt.

Videre er det en forutsetning for å sikre trygge lokalsamfunn, at det er klarhet i roller og ansvar. For å få til et helhetlig arbeid, er det avgjørende med en tydelig plan og politisk eierskap. Det er nødvendig med god samhandling på tvers av etater, kommuner og stat.

Øke kompetanse til forebyggingsarbeidet

NVE har tidligere pekt på at det over tid er behov for å bygge opp kompetanse og kapasitet i NVE, blant annet mer til arealplanoppfølging og veiledning i tiltaksanalyser. Knyttet til NVEs regionskontorer, vil veiledning i tiltaksanalyser også være et viktig bidrag til kommunenes tilgang på relevant kompetanse og økt kapasitet i arealplanleggingen. Kompetanse er avgjørende for å hindre at byggetiltak blir planlagt og iverksatt i utsatte områder. Det er også nødvendig med tilstrekkelig faglig kapasitet for å få gjennomført nødvendige sikringstiltak. Styrregn har de siste årene forårsaket store skader. Det er vanskeligere å forutse hvor styrregnet rammer. Et styrregn kan ikke varsles på samme måte i forkant som f.eks. fare for flom; verken eksakt hvor regnet treffer eller hvor store mengder. Det må legges til rette for at vannet kan renne andre steder enn inn i husene, eller i det minste at vannmassene kan forsinkes, for eksempel ved hjelp av grønne tak eller hensiktsmessig beplantning av områdene. Forebygging krever langsiktig tenking, både når det gjelder arealplanlegging og endringer i allerede eksisterende bebyggelse.

Det er positivt at Regjeringen foreslår å øke bevilgningen til NVE med 34,5 millioner kroner til økt saksbehandlingskapasitet innen flom- og skredforebygging, blant annet i forbindelse med beredskapssituasjoner og til gjennomføring av sikringsprosjekter, kartlegging og krise- og hastetiltak etter ekstremværet «Hans». Finans Norge stiller spørsmål ved om dette er tilstrekkelig.

Utvikling av gode analyseverktøy

Gode skadedata er viktig i skadeforebyggingsarbeidet.. Offentlige myndigheter må utnytte tilgjengelig data bedre i arealplanlegging og prioritering av sikringstiltak.

Analyse av risiko og sårbarhet er viktig ved kommunens kartlegging, arealtilpasning og utbygging, for å avdekke hvor forebygging og tilpasningstiltak er nødvendig og den samfunnsøkonomiske nytten er størst.

Kunnskapsbanken er et datasystem utviklet av DSB i samarbeid med Finans Norge mfl. for å gjøre informasjon om risiko og sårbarhet lettere tilgjengelig for kommuner og offentlige etater. DSBs kunnskapsbank er en sentral informasjonskilde for fylker og kommuner inn i deres analyser, for å forhindre nye vann- og naturskader, samt å begrense skadeomfang. Kunnskapsbanken inneholder blant annet data fra forsikringsselskapene, som viser hvilke områder som har vært rammet av vær- og naturskader.

Skadedataene er fortsatt tilgjengelig, men det er svært skuffende at videre drift og utvikling av Kunnskapsbanken nå er stoppet opp, som følge av DSBs økonomiske situasjon.

For at Kunnskapsbanken skal forbli et nyttig og troverdig verktøy, er det imidlertid viktig at det settes av nødvendige ressurser til drift og videre utvikling av løsningen samt til formidling av informasjon om ordningen til de den er ment for.

Nå har imidlertid DSB som følge av sin økonomiske situasjon sett seg nødt til å legge videre drift og utvikling av kunnskapsbanken på is inntil videre. Skadedataene er fortsatt tilgjengelig, men konsekvensen av å ikke forvalte en slik løsning er at den blir utdatert og dermed ikke tatt i bruk.

Finans Norge ber Stortinget anmode regjeringen om å sørge for at DSB får nødvendige midler gjennom statsbudsjettet til å drifte og videre utvikling av Kunnskapsbanken.